

Karismatisk prototyp-kristologi, kvantefysikk og nevrovitenskap

En undersøkelse og vurdering av karismatisk-teologiske begrunnelser for at kristne kan gjøre undergjerninger som Jesus

Arne Helge Teigen

Førsteamanuensis i systematisk teologi ved Fjellhaug Internasjonale Høgskole

ATEigen@fjellhaug.no

Abstract: This article analyzes and evaluates "charismatic prototype Christology". This is meant Christological thinking that has been developed within the charismatic movement, and which assumes that Christians potentially can do the same miraculous works as Jesus Christ. In recent times, quantum physics and neuroscience have been introduced in theological argumentation to justify this form of Christology. The article concentrates particularly on this development. Finally, an assessment is made in the light of Nicene Christology, to evaluate and provide alternative premises for theology about miracles.

Keywords: Charismatic Prototype-Christology, Quantum Physics, Subatomic Reality, Neuroscience

1. Innledning

I løpet av de siste ti årene har ledere innen den globale karismatiske bevegelse, publisert bøker der de integrerer tematikk fra kvantefysikk eller nevrovitenskap i sine teologiske refleksjoner.¹ Sentralt i de synspunkter som utvikles, står en oppfatning om at Jesus Kristus er prototyp for kristne mennesker. I disse sammenhenger betyr dette at kristne potensielt har, eller kan få, en form for åndelig autoritet, som gir dem makt til å gjøre undergjerninger liksom Jesus Kristus. Denne artikkelen formidler en undersøkelse av teologi som ligger til grunn for denne oppfatningen. Vi benytter formuleringen «karismatisk prototyp-kristologi»

som betegnelse på den. I vår tid gjøres dette konseptet gjeldende innen globale karismatiske menighetsnettverk som nyere forskning klassifiserer inn under begrepene New Apostolic Reformation (NAR), eller «Independent Network Christianity».²

Utviklingen jeg nå har påpekt, aktualiserer spørsmål om hvordan anvendelse av kvantefysikk og nevrovitenskap påvirker den karismatiske prototyp-kristologien. Min tese er at det hovedsakelig fører til at en bestemt og konform hovedoppfatning videreføres, nemlig, at kristne har potensiell autoritet og makt over skapt virkelighet liksom Jesus Kristus, og derfor kan gjøre undergjerninger som ham. Undersøkelsen viser at det argumenteres noe

forskjellig for denne hovedoppfatningen, og at anvendelse av kvantefysikk og nevrovitenskap tydeliggjør disse forskjellene. Med dette avdekkes enkelte divergerende oppfatninger i teologien som ligger til grunn for konforme utgaver av karismatisk prototyp-kristologi.

Avslutningsvis vurderer nevnte hovedoppfatning i lys av «pro-nikensk teologi». Det vil i denne fremstillingen si, patristisk teologi som er i samsvar eller i kontinuitet med Nikenum (325) og den Kalkedonske tros-bekjennelse (451). Hensikten er, på den ene side å anvende denne teologien som korrigerende ressurs til de oppfatningene som undersøkelsen avdekker. På den annen side å skissere alternative premisser for teologi om undergjerninger.³ Undersøkelsen motiveres av at jeg ikke kjenner til forskning på den spesifikke problematikken som jeg nå har skissert.

1. 1. Metode, forskningssituasjon og kilder

For å etablere historisk-kontekstuel grunnlag for undersøkelsen, starter jeg med å skissere to oppfatninger som fikk betydelig innflytelse innen Latter Rain bevegelsen. Dette fordi Latter Rain bevegelsen i visse henseender foregrep den karismatiske prototyp-kristologien. Deretter viser jeg eksempler på utvikling av prototyp-kristologi i den karismatiske bevegelse frem til vår tid. I undersøkelsens hoveddel analyserer jeg så et utvalg skrifter som anvender kvantefysikk eller nevrovitenskap for å begrunne at kristne kan gjøre undergjerninger som Jesus Kristus: Phil Mason: *Quantum Glory. The Science of Heaven Invading Earth* (2010).⁴ Deretter antologien *The Physics of Heaven, Exploring God's Mysteries of Sound, Light, Energy, Vibration and Quantum Physics* (2012).⁵ Til sist undersøkes Kris Vallotton: *Spiritual Intelli-*

gence. The Art of Thinking like God (2020).⁶

Forskning på NAR-bevegelsen er omfattende, og vi anvender deler av denne som sekundærlitteratur. Her nevnes John Weaver: *The New Apostolic Reformation History of a Modern Charismatic Movement*.⁷ R. Douglas Geivett og Holly Pivec: *A New Apostolic Reformation? A Biblical Responce to a Worldwide Movement*.⁸ Brad Christerson og Richard Flory: *The Rise of Network Christianity: How Independent Leaders are Changing The Religious Landscape*.⁹

I tillegg nevnes at det også foreligger forskning på en lignende og noe eldre bevegelse, nemlig, «the Word of Faith Movement» (WOF). Et nytt bidrag her, er Mikael Stenhammars *The Worldview of the Word of Faith Movement* (2021).¹⁰ Jeg har etter overveielser konkludert med ikke å anvende Stenhammars grundige arbeid i denne fremstillingen. Grunnen er at forskningen kategoriserer NAR som en noe annerledes bevegelse enn WOF. John Weaver påpeker tematiske «overlaps» mellom WOF og NAR, men forklarer likhetene med at begge bevegelser har opphav i Latter Rain bevegelsen.¹¹

2. Latter Rain

«Latter Rain bevegelsen» brøt gjennom i Canada og USA ved overgangen til 1950 tallet. Den var preget av sterke eskatologiske restorasjonsperspektiver og overbevisning om at pinseunderet skulle skje to ganger. Først slik det omtales i Apostelgjerningene 2.1ff. Deretter som «senregn», i form av en gjennomgripende Ånds-utgytelse like før Jesu gjenkomst (Joel 2:22 - 24). Bevegelsens ledere utviklet teorier om at den andre pinsebegivenheten skulle oppreise en sterk kristen endetids-bevegelse. Kristne skulle utrustes

med autoritet og makt over guddommelige krefter, og fremstå som en undergjørende «Joels Army» bevegelse.¹²

En viktig premissleverandør for Latter Rain bevegelsens kristologiske oppfatninger ble Franklin Hall. I 1946 gav han ut bestselgeren *Atomic Power with God, True Fasting and Prayer*, der han presenterte sine oppfatninger om betydningen av faste og bønn. Ifølge Hall, ble Jesus fylt med kraft til å gjøre mirakler, fordi han fastet i førti dager etter å ha blitt døpt av Johannes. Med dette ble Jesus også modell for gjenfødte mennesker. Kristne må derfor faste som Jesus, for å få autoritet og kraft til å gjøre undergjerninger som ham.¹³

I 1951 publiserte George H. Warnock en bok som skulle få enda større innflytelse, nemlig, *The Feast Of Tabernacles: A Type Of The Glorious Church*. Warnock tok utgangspunkt i troen på at Jesus Kristus skulle komme til jorden to ganger. Først ved inkarnasjonen, deretter i endetiden. Han omtolket imidlertid den klassiske oppfatningen om at Jesus skulle komme tilbake som enkelt-person. I stedet hevdet han at Jesu gjenkomst skulle manifesteres kollektivt gjennom endetidens menighet. Denne skulle gjøre undere og tegn, og fremstå som «Manifest Sons of God» på jorden.¹⁴

Latter Rain bevegelsens oppfatninger om Jesus som prototyp er tvetydige. De følger likevel en enhetlig struktur. Jesus tenkes som prototyp, ved at det som tenkes om Jesus som undergjører, overføres på enkelt-kristne, eller kollektiv på endetidens menighet. Vi skal se at lignende oppfatninger ble utviklet i den karismatiske bevegelse.

2. 1. Dennis Bennet

Richard Riss og Vinson Synan hevder at oppfatninger fra Latter Rain bevegelsen ble videreført på 1960 tallet, da den

karismatiske bevegelse brøt gjennom.¹⁵ En viktig premissleverandør for denne bevegelsen ble den anglikanske presten Dennis Bennet. I boken *The Holy Spirit and You* (1971),¹⁶ gjør han rede for sin oppfatning om hvordan kristne kan utrustes med nådegaver ved Åndens dåp. Han forankrer sin tenkning om dette i eksplisitt uttalt kenotisk kristologi. Ved inkarnasjonen la Jesus sin guddommelige makt og krefter til side, for så å bli utrustet med Åndens kraft til å gjøre undere ved sin dåp. Med dette ble Jesus prototyp for kristnes mottakelse av Åndens dåp og utrustning med nådegaver, hevdet Bennet:

He was born of the Holy Spirit from the start, but when He began His ministry at the age of thirty, the Holy Spirit came on Him in a new way. You can read in all four of the Gospels how John the Baptist saw the Holy Spirit descend and remain on Jesus. (...) Jesus could show us by His example what was supposed to happen to us. The Baptizer in the Holy Spirit was Himself baptized in the Holy Spirit.¹⁷

Selv om Bennet betraktet Jesus som modell for kristne i kraft av åndsdaopen, forutsatte han begrenset likhet mellom utrustningen Jesus fikk ved sin dåp, og den kristne får når de Ånds-døpes. Jesus fikk «the full manifestation of the Holy Spirit», og den fulle guddommelige makten til å gjøre undergjerninger. Til forskjell fra dette blir kristne utstyrt med en eller flere av i alt ni nådegaver. Ifølge Bennet, er nådegavene begrensede overnaturlige utrustninger som setter kristne i stand til å kanalisere forskjellige aspekter ved Guds kraft inn i menigheten og verden. Med dette forutsatte Bennet asymmetri mellom den åndsdopte Jesus og de åndsdopte kristne. Den avgjørende autoriteten til å gjøre undergjerninger tilhører i Bennets optikk, Kristus.¹⁸

2. 2. John Wimber

Denne asymmetrien forskyves i John Wimbbers tenkning.¹⁹ Wimber avviste også den opprinnelige karismatikkens lære om at åndsutrustning skjer ved Åndens dåp. I stedet hevdet han at kristne må ta i bruk en autoritet over guddommelige krefter som de har i kraft av gjenfødselen. Dette er den samme autoriteten som Jesus gav sine apostler, hevder Wimber, nemlig, Gud Faders og Kristi autoritet: «Through the indwelling Holy Spirit the disciples received the authority of Christ, which is the authority of the Father. (...) The apostles not only taught what they heard; they did what Jesus did».²⁰

Wimbbers lære om Jesus som undergjørende forbilde, ble med dette annerledes enn den vi finner hos Bennet. Gjenfødte kristne tenkes ikke bare som kanaler for den oppstandne Jesus, men som personer med autoritet og disposisjonsrett over guddommelige krefter og med tilsvarende makt over skapt virkelighet, liksom Jesus Kristus.²¹ Lignende oppfatninger ble videreført i den karismatiske bevegelse etter Wimber. I det følgende skal vi se nærmere på to viktige representanter for den utviklingen som fulgte, nemlig, Bill Johnson og Randy Clark.

2. 3. Bill Johnson og Randy Clark

I likhet Bennet, forankrer Bill Johnson sine oppfatninger om Jesus som prototyp for kristne i kenotisk kristologi og lære om Åndens dåp. Han utvikler imidlertid en annerledes oppfatning om hva ånds-dåpen er, og hva ånds-døpte kristnes autoritet består i. Johnson tar utgangspunkt i det greske ordet for «salvet», altså «kristus», og hevder at Jesus ble kristus, først da han ble døpt Johannes. Da fikk Jesus salvelsen av Den Hellige Ånd, og ble kvalifisert for sitt oppdrag. «Receiving

this anointing qualified Him to be called the Christ, which means ‘anointed one.’ Without the experience there could be no title.²²

Ifølge Johnson, mottar kristne den samme salvelsen som Jesus, når de døpes av Ånden. Ved det får de også autoritet til å bruke Jesu makt, og til å representere ham «in all His glory and goodness» i verden.

... the ones He intends to clothe with the same anointing that rested upon His Son are those who have the same heart for the face of God that Jesus possessed. Only those with His heart can be trusted to use His power for its intended purpose – to represent Him in all His glory and goodness.²³

Med dette forutsetter Johnson funksjonell likhet mellom den ånds-døpte Jesus og ånds-døpte kristne. De ånds-døpte har samme kristus-salvelsen som Jesus, de har derfor autoritet over skapt virkelighet, og makt til å gjøre undergjerninger liksom ham. Som antydnet, begrunner Johnson dette i radikal kenotisk kristologi. Jesus la sin guddommelighet fra seg ved inkarnasjonen for å fullføre sitt oppdrag på jorden som et menneske, salvet og utrustet av Ånden.²⁴ Åndens salvelse tok bolig i Jesu kropp da han ble døpt, det samme skjer med kristne, når de døpes av Ånden, forklarer Johnson: «The anointing was resident in Jesus’ physical body – the same as with every believer».²⁵

Temmelig identiske oppfatninger finner vi også hos Randy Clark. Ifølge Clark, kan helbredere motta kunnskapsord fra Gud om diagnoser og årsaker til sykdom hos enkeltpersoner. De har også autoritet til å befale sykdommen bort slik Jesus angivelig gjorde, og med det autoritet og makt over skapt virkelighet. Clark tydeliggjør sin oppfatning om dette, når

han for eksempel hevder at helbredere kan «command the DNA to be rewritten», slik at underliggende betingelser for sykdom forsvinner.²⁶

Clark anvender DNA-begrepet også for å forklare likhet mellom Jesus og «born-again»-kristne. Ifølge Clark, er «Born-again believer» lik Jesus slik han er i Himmelen med makt over skaperverket, fordi de har samme «DNA» som ham.

Every born-again believer has the DNA of Christ. That is amazing! (...) And that unto something involves accurately and fully representing who Jesus is on earth as in Heaven. We have His DNA and therefore manifest His face to the world.²⁷

Clarks bruk av DNA begrepet er selvsagt spekulativt, men viser likevel hvordan han tenker om det gjenfødte menneskes autoritet. I likhet med Johnson og Wimber, forutsetter han det vi kaller funksjonell likhet mellom Jesus Kristus og åndsfulle troende. Det er denne grunnoppfatningen som søkes legitimert i det materialet vi nå skal undersøke.

3. Phil Mason

Phil Mason har bakgrunn i New Age bevegelsen, men brøt med denne da han ble kristen. Han skriver likevel at hans ambisjoner om å begrunne karismatisk under og tegn teologi ved hjelp av kvantefysikk og teori om sub-atomær virkelighet, er inspirert av personer innen New Age bevegelsen. Særlig av Gary Zukav's buddhistisk-inspirerte teori om at mennesket kan skape sin virkelighet ved tankekraft.²⁸

Mason vil utvikle det han i undertittelen til sin bok kaller «The Science of Heaven Invading Earth», altså, vitenskapelig begrunnelse for at ånds-fylte kristne kan føre overnaturlige krefter inn i verden

og opprette tilstander uten sykdom og lidelse på jorden. Hans anvendelse av det han kaller «The Word of Quantum» og «The Sub-Atomic Word», styres av denne intensjonen. Før vi ser nærmere på Masons oppfatninger, nevner jeg at jeg i mine analyser bruker betegnelsene «subatomær virkelighet» og «kvante-virkelighet» synonymt, og i samsvar med Masons betegnelser «Word of Quantum» og «Sub-Atomic Word».²⁹

Grunnleggende for Masons anvendelse av teori om subatomær virkelighet er en oppfatning om at det eksisterer to typer skapt virkeligheter, såkalt «naturlig» og «overnaturlig» virkelighet. Ifølge Mason, styres disse av to slags tvingende lovmessigheter, henholdsvis «overnaturlige» og «naturlige» lover. Den overnaturlige virkelighets lover er i samsvar med Guds vilje, mens de naturlige virkelighets-love- ne domineres av Satan og onde ånder. Etter syndefallet er menneskene fanget i den naturlige virkelighets destruktive lovmessigheter, men kan befris fra disse, ved at overnaturlige virkelighetslover kanaliseres inn i den naturlige virkelighet. Dette er mulig, hevder Mason, fordi de overnaturlige virkelighetslovene er sterkere enn de naturlige og overvinnes disse dersom de aktiveres.³⁰

Masons anvendelse av kvantefysikk fører til at han i tillegg til ideen om den overnaturlige virkelighet fører inn en tredje virkelighetsdimensjon, nemlig subatomær virkelighet. Denne definerer han som en buffer-soner mellom naturlig og overnaturlig virkelighet. Han forutsetter at sub-atomær og overnaturlig virkelighet har analoge strukturer. Subatomær virkelighet peker derfor ut over seg selv, til analoge strukturer og fenomener i overnaturlig virkelighet. Avgjørende for Masons resonneringer blir, at overnaturlig virkelighet overstyrer sub-atomær

virkelighet, liksom subatomær virkelighet styrer synlig virkelighet.³¹

3. 1. Masons kristologi

I rammen av dette virkelighetsbilde forklarer Mason hva som skjer, når Jesus eller ånds-fylte kristne, utfører undergjæringer. Da befaler de overnaturlige lover inn i subatomær virkelighet. Ved det endrer eller fjerner de sub-atomær virkelighet som forårsaker sykdom eller lidelse.³² Følgende sitat er representativt for hvordan Mason ut fra sine premisser forklarer undergjæringer:

Every time Jesus healed the sick, the quantum field was being either totally re-created or restructured to come into perfect divine order. When God heals a cancer sufferer, the multiple billions of sub-atomic particles that constituted cancerous cells are instantly dematerialized or dissolved through the power of His Word. These quantum realities are actually taken out of existence!³³

Spørsmålet blir så hvordan Mason forklaring på at salvede kristne kan gjøre mirakler på samme måte som Jesus ser ut. Det viser seg at han i det store og hele viderefører Bill Johnsons oppfatning om dette. Med utgangspunkt i kenotisk kristologi skjelner han mellom to stadier i Jesu liv. Han lærer at Jesus ble ikledd «The Glory Cloud» (den guddommelige utrustningen), da han ble døpt, og at han først da ble salvet til å utføre «supernatural ministry». Med dette fikk Jesus en salvelse og utrustning som også gis til kristne, for at de skal settes i stand til å gjøre samme slags mirakler som ham:

The purpose of the Spirit coming upon us as believers is exactly the same as the purpose of the Spirit coming upon Jesus: it is to equip us for supernatural ministry. God anointed Jesus of Nazareth with

the Holy Spirit and with power, who went about doing good and healing all who were oppressed by the devil, for God was with Him.³⁴

Når Mason utdyper det som skjedde ved Jesu dåp, anvender han kvante-fysisk terminologi, for å gi en form for virkelighetsteoretisk forklaring på hva utrustningen som Jesus fikk bestod i. Han hevder at «The Glory Cloud» som Jesus ble ikledd, bestod av såkalte «glory waves». Dette, forklarer han, er bølger som utgår fra Gud, på lignende måte som kvanter og lys-partikler i subatomær virkelighet:

The supernatural energy of the Holy Spirit that flows from the throne of God is actually expressed as a wave of divine glory that issues from the presence of God. At times this glory realm becomes tangible in and through the people of God.³⁵

Ved hjelp av sine oppfatninger om kvantefysikk og subatomær virkelighet etablerer Mason en oppfatning om hvordan «the energy of the Holy Spirit», som flommer ut fra Guds trone er å forstå. Vi skal nå se nærmere på hvordan dette virkelighetsaspektet føres inn i hans teori om inkarnasjonen, og dernest utdype hvordan det anvendes i hans oppfatninger om Jesus som prototyp for det ånds-fylte menneske.

3. 2. Mason om inkarnasjonen og kristnes overnaturlige gjæringer

Mason utvikler en teori om at Logos, ved inkarnasjonen, brøt seg inn i den naturlige virkelighet på det subatomære plan. Han beskriver dette som en dramatisk kollisjon mellom Himmelsk overnaturlige virkelighet og skapt sub-atomær virkelighet. Guds Sønn brøt seg inn i sub-atomær og skapt virkelighet, og ved det fikk den overnaturlige virkeligheten et brohode inn i den naturlige virkelighet. Ifølge

Mason, er inkarnasjonen derfor den første forutsetningen for at Himmelen krefter kan invadere jorden, slik at de tilstandene som var før syndefallet kan gjenopprettes:

These two realms: the glory realm of heaven and the quantum realm of matter came into dramatic collision in the coming of Jesus Christ. Jesus was sent into the world to display the glory of God and to demonstrate the supernatural capacity of the glory realm to impact and transform the quantum world of nature.³⁶

Når gjenfødte kristne fylles med Åndens kraft, føres de inn i en eksistensform som er lik den Jesus selv ble ført inn i, først ved inkarnasjonen, deretter ved Johannes-dåpen, skriver Mason videre. Liksom Jesus eksisterer de samtidig i overnaturlig og naturlig virkelighet. Mason forklarer dette ved å vise til teori om at subatomære partikler kan være forbundet, tross astronomisk avstand. Ånds-fylte kristne eksisterer på analog måte som slike partikler. På den ene side i tid og rom i den naturlige virkelighet. På den annen side i en parallell virkelighet, der de er ubundet av tid og rom slik som Jesus Kristus: «The Kingdom of Heaven is like a quantum particle that exists in two places at one time».³⁷

Mason mener å finne eksegetisk grunnlag for denne oppfatningen i Joh 3:13. Her sier Jesus at han (menneskesønnen) er på jorden samtidig som han er i Himmelen. Han tolker imidlertid ikke dette bibelordet eksklusiv på Jesus Kristus, men anvender det også på ånds-fylte kristne. I likhet med Jesus, eksisterer de samtidig på jorden og i den overnaturlig himmelske virkelighet, med autoritet til å styre og endre naturlig og skapt virkelighet slik som Jesus.³⁸

3. 3. Forskjell mellom Jesus og ånds-fylte kristne

Selv om Mason med dette tenker funksjonell likhet mellom Jesus og ånds-fylte kristnes autoritet over skapt virkelighet, forutsetter han også visse forskjeller mellom dem. Han skriver for eksempel at Jesus eksisterte som Guds Sønn i den overnaturlige himmelske virkelighet, før alt ble skapt, og at Jesus derfor er den eneste evige Guds sønn. Jesus er også enestående fordi han, som følge av inkarnasjonen, er forutsetning for at frelse kan realiseres inn i verden. Ved Guds Sønns inkarnasjon invaderer Himmelen krefter jorden på begynnende måte, og ved Jesu oppstandelse åpnes tilgang til den overnaturlige virkeligheten for troende.

Jesus said, "No one has ascended to heaven but He who came down from heaven, that is, the Son of Man who is in heaven." (John 3:13) So too, everyone who has been born of the Spirit is now also simultaneously on earth and in heaven at the same time. Whilst on earth Jesus spiritually bi-located, and now His disciples experience this same bi-location miracle!³⁹

Masons oppfatning ser med dette ut til å være at Jesu påbegynte frelsesgjerning skal fullføres gjennom ånds-fylte kristne. I kraft av sin likhet med Kristus kan de, ifølge Mason, foreta bevegelser uavhengig av tid og rom, helbrede syke ved håndspåleggelse, og endre subatomær virkelighet som forårsaker sykdom og lidelse. Med alt dette er de kanaler for den overnaturlige virkelighets krefter og ved sin virksomhet gjenoppretter de den falne skapte virkelighet. «They physically travel to geographical locations that Christ guides them to. They can even heal the sick through the laying on of their hands. They become the medium through

which the supernatural virtues of Christ flow through them to bless the world».⁴⁰

3. 4. Mason om den hypostatisk union

For å etablere et bredere grunnlag for å sammenligne Masons kristologi med pronikensk kristologi skal vi se nærmere på en bok han publiserte i 2017; *The Glory of God and Supernatural Transformation: Spiritual Dynamics of the Heart Revolution*.⁴¹ Her utdyper Mason sin forståelse av likheten mellom Jesus og gjenfødte mennesker, i dialog med læren om den hypostatisk unionen. Mason hevder at denne kristologiske læren ikke bare må gjøres gjeldende for Jesus Kristus, men også for gjenfødte mennesker og kirken. Vi skal kort se hvordan han begrunner dette:

Ifølge Mason, skjer en form for gjen- tagelse av inkarnasjonen når mennesker gjenfødes. Da føres mennesker inn i et far-barn-forhold til Gud, som er identisk med det far-sønn-forholdet som Jesus Kristus har fra evighet av. Det gjenfødte menneske og kirken eksisterer i «hypostatisk union» fordi de som Jesus har personlig autoritet og makt over guddommelig og overnaturlig virkelighet. Jesus er derfor «prototyp» for en ny-skapt menneskehet, konkluderer Mason.

... through our mystical union with Christ we have, in some way, entered a similar state of hypostatic union that Christ manifested in His new existence of hypostatic union through His incarnation. Jesus becomes the prototype of a new creation humanity (...) "As He is; so are we in this world!" ...⁴²

Masons forståelse av begrepet hypostatisk union er uklar. Han drøfter ikke den teologihistoriske bakgrunnen for dette begrepet, og avklarer heller ikke hvorfor

oldkirkelig og senere teologi kun brukte den om Jesus Kristus. Det som i klassisk kristologi defineres som Jesu to naturer, defineres i Masons tenkning ut fra virkelighetsdimensjonene naturlig og overnaturlig virkelighet. Hans anvendelse av begrepet hypostatisk union må forstås ut fra dette. Han bruker konseptet til å begrunne at åndsutrustede mennesker har autoritet over to virkelighetsdimensjoner og dermed over skapt virkelighet liksom Jesus. De disponerer overnaturlige krefter på samme måte som ham og kan derfor, som enkeltpersoner og fellesskap, gjøre samme gjerninger som Jesus. Ved det kompletterer de Jesu påbegynte frelsesgjerning og sørger for at Himmelens krefter invaderer jorden.

I det følgende skal vi se at Masons forsøk på å begrunne karismatisk kristologi og det ånds-fylte menneskes autoritet ved hjelp av kvantefysikk ikke er enestående. Dette bekreftes i den neste boken vi skal undersøke.

4. The Physics of Heaven

The Physics of Heaven (TPH) er en artikkelsamling med 16 samstemte artikler. Her bidrar karismatiske frontfigurer som Judy Franklin, Bill Johnson, Bob Jones, Ellyn Davis, Beni Johnson m.fl. Artikkene preges sterkt av eskatologiske perspektiver. Primært av forventninger om en kosmisk pinse. Denne beskrives som en gjen- tagelse av den første pinsen, og ligner Latter Rain bevegelsens oppfatninger. Ifølge boken vi nå skal analysere, skal denne endetidspinsen langt overgå den første og bringe det endelige gjennombrudd for den overnaturlige virkelighet inn i den naturlige virkelighet.⁴³ Vi velger å analysere Judy Franklin; «The Power of the Zero-Point Field» (s. 1ff), og Bob Jones: «Vibrating in Harmony With God» (s. 21ff).

4. 1. Judy Franklin

Franklins anvendelse av kvante-teori sentreres om såkalt Zero-Point teori. Hun definerer Zero-Point som absolutt vaku-um, og som den grunnleggende energi i tilværelsen.

The "zero-point" refers to the fact that even though this energy is huge, it is the lowest possible energy state. All other energy is over and above the zero-point state. Take any volume of space and take away everything else – in other words, create a vacuum – and what you are left with is the zero-point field.⁴⁴

Franklin hevder å ha fått åpenbaringer om at Zero-Point energi er identisk med den guddommelige kraften som betinger all virkelighet. I likhet med Mason, utvikler hun en teori for å forklare forholdet mellom denne virkeligheten og Gud. Med dette tydeliggjøres likhet, men også en viktige forskjeller, mellom hennes og Masons oppfatninger.

Franklin definerer ikke Zero-Point energi som en virkelighetssfære som er parallell med den sub-atomære virkelighet, men som guddommelige kraft som utgår fra Gud, og integreres inn i den synlige virkelighet. Hun knytter sine spekulasjoner om Zero-Point energien til Bibelens Logos begrep, og utvikler en teori om at Gud talte Zero-Point kraften frem ved skapelsen. Hun beskriver i sakens anledning Logos som en opprinnelig suprafrekvent lyd, som ble materialisert, for så å bli den grunnleggende kraft i tilværelsen. I forlengelse av dette hevder hun at mennesker potensielt har «the Zero-Point field» i seg, og at de med det har potensiell autoritet og makt til å bruke denne energien og utføre mirakuløse gjerninger.

We have the zero-point field within us. Individually, each of us may not have a square yard of zero-point field energy in us, but two or three of us together do, and the Bible says that whatever two or three agree on will be done. So we truly have the power within us and around us to move many, many mountains. Jesus calmed storms. We should be able to do that too. Jesus healed the sick, cast out demons, raised the dead.⁴⁵

Delaktighet i Zero-Point energi er altså, ifølge Franklin, et allmennmenneskelig fenomen. Men, presiserer hun, bare gjenfødte kristne har autoritet og herredømme over denne energien. Bare de kan påvirke og endre den i kraft av sin tro, tanker og ord. Spørsmålet blir så hvorfor Franklin mener dette.⁴⁶

Svar på dette fremgår av Franklins forståelse av skapelse, syndefall og kristologi. Ved skapelsen fikk mennesket herredømme over tilværelsens grunnkrefter. Dette gikk tapt ved syndefallet, men gjenopprettes når mennesker blir født på ny. Med gjenfødselen gis den tapte og opprinnelige autoriteten tilbake. De gjenfødte har derfor autoritet til å tale med guddommelig kraft, aktivere Zero-Point energi, og endre virkelighet på subatomært plan. Franklin begrunner dette med å hevde at «The Faith», altså troen, er identisk med ordet (Logos) som Gud talte ved skapelsen. I kraft av troen eier mennesket det som er selve opphavet til Zero-Point kraften, nemlig, Logos. Hva angår muligheten til å utøve autoriteten tar imidlertid Franklin et forbehold. De troendes sinn er ennå ikke blitt så transformert at de fullt ut forstår hva de disponerer. Derfor kan de bare effektivere Zero-Point kraften på begrenset måte:

As I questioned God about whether we really have the power to move a mountain, I slowly realized that if this power within us is a zero-point field, if this power is what God first spoke into the creation of the earth because He wanted Adam and Eve to be powerful, (...) That was the Lord's original intent, yet because of sin it all changed. We became separated from God and were driven from the Garden. The good news is that Jesus reconciled us back to God and to what we should have been in the garden of Eden, but our minds haven't been transformed enough yet to realize it.⁴⁷

På bakgrunn av det vi nå har påpekt, kan vi skissere Franklins oppfatninger om Jesus som prototyp for kristne. Hennes oppfatninger om dette ligner det vi har sett hos Mason. Jesus blir forstått som en himmelsk person som disponerer den guddommelige kraften som blir til Zero-Point energi. Med dette er Jesus prototyp for troende, fordi de i prinsippet har autoritet over den samme energien som ham. Franklins kristologi blir samtidig annerledes enn den vi så hos Mason. Den styres ikke av et virkelighetsbilde der den naturlige og overnaturlige virkelighet tenkes som atskilte parallelle dimensjoner. Den bærende kraft i tilværelsen tenkes derimot integrert i all virkelighet. Når det deduseres kristologi av dette, blir Jesus og troende forstått nærmest panteistisk, som gudmennesker på samme nivå. De har, riktignok i forskjellig grad, herredømme over Zero-point-kraften og kan styre og effektivere den ved ord og tanker.

Jesus får beskjeden plass i Franklins artikkel, og de ånds-ustrustedes autoritet begrunnes ut fra at de er gjenfødt. Jesus føres imidlertid inn i hennes refleksjoner om den kosmiske pinsen.⁴⁸ Her omtales Jesus som utløser, både av den første og

den siste pinsen. Franklin modererer ellers likheten mellom Jesus og de troende. Selv om Jesus en gang sa at de troende skulle gjøre større under enn ham, har ingen kristne i historien til nå gjort det, skriver hun. Dette mener hun blir annerledes ved den kosmiske pinsen. Da skal den guddommelige Zero-point-kraften effektiviseres fullt ut og kanaliseres gjennom de troende. Som følge av dette, skal paradisiske tilstander gjenopprettes på jorden.

4. 2. Bob Jones

I likhet med Franklin, forventer Jones en snarlig kosmisk pinse. Denne beskriver han som et gjennombrudd for det han kaller «the millennial power». Han hevder at den eskatologiske pinsen skal utløses av en høyfrekvent lyd, som endrer kosmos på kvante-nivå. Dermed fører han inn en annen betegnelse på det han mener er den grunnleggende kraft i den subatomære virkelighet, enn Franklin og Mason. Den høyfrekvente lyden (Millennial Power) er for Jones, det som svarer til Zero-Point-energien hos Franklin. Tross terminologisk forskjell, blir Jones virkelighetsbilde temmelig likt det vi har sett hos Franklin. Han hevder at den høyfrekvente lyden styrer universet, at den snart skal intensiveres, og forårsake den kosmiske pinsen. Når Jones skriver om dette, viser også han til Jesus som den himmelske personen som styrer denne lyden, og utløser virkningene av den.⁴⁹

Jones søker bibelsk legitimitet for sine spekulasjoner om den høy-frekvente kosmiske lyden, ved å vise til «lyden» som omtales i Apg. 2:2. Han hevder at dette var en kosmisk lyd, som påvirket og endret apostlenes DNA. Ved dette ble de lik Jesus, fikk samme autoritet som ham, og satt i stand til å gjøre samme overnaturlige gjerninger som ham. Ifølge Jones,

er denne siste store pinsebegivenheten nær forestående. I likhet med den første, skal den aktiveres ved en høyfrekvent lyd, som skal endre hele kosmos, skape et definitivt brudd i historien, og en ny tidsalder. DNA skal endres, skriver Jones, slik at mennesker får den samme genetikk som Gud far og Jesus Kristus:

This coming new sound isn't just something that you pick up with your ears, but it's greater than anything you can understand. It can change DNA so we are genetically growing up. Your genetics are the same as His were. Our genetics come out of the Father in our spirit. We are becoming like an instrument being tuned, where our genetics are getting aligned with the Father's genetics, in harmony with Him.⁵⁰

Jesus får beskjeden plass også i Jones artikkel. Han blir likevel forstått som prototyp for det troende menneske. Jones oppfatninger om den eskatologiske pinse ligner ellers oppfatninger innen New Age bevegelsen, om gjennombrudd for en ny kosmisk tidsalder.⁵¹ Åpenhet for New Age uttrykkes også eksplisitt i TPH, særlig av Ellyn Davis. Hun skriver at det for tiden gis åpenbaringer til kristne om skjulte sannhetene i New Age.⁵²

5. Kris Vallotton og Åndelig intelligens

Kris Vallotton har ledet Bethel School of Supernatural Ministry siden den ble opprettet i 1998. Han har følgelig stor innflytelse og autoritet i vår tids karismatiske bevegelse. I *Spiritual Intelligence* skriver han om hvordan gjenfødte mennesker kan utvikle overnaturlig intelligens som overgår både IQ og EQ. Ifølge Vallotton skjer det ved at det etableres nye nervebaner i gjenfødte menneskers hjerne.

Disse transcenderer angivelig den naturlige hjernen, og oppretter forbindelse med overnaturlig virkelighet. Vallotton sammenligner dette med en mobiltelefon som får utvidet kapasitet ved å kobles til en ekstern harddisk. Transcenderende nervebaner får tilgang til «the mind of Christ», og til Guds allvitenskap, og når dette skjer, får mennesker såkalt SQ, forklarer Vallotton:

... when our smartphone connects to cellular data or Wi-Fi, suddenly we have the ability to access the Internet, which has billions of times more information than could ever be stored on a smartphone's memory. In the same way, when we connect to the Holy Spirit, we access the mind of Christ, and we tap into the Infinite One who knows everything! In fact, spiritual intelligence transcends IQ and EQ in the same way that the Internet has a billion times more information than the memory on our smartphone.⁵³

Med dette sitatet tangeres Vallottons oppfatninger om Jesus. Han hevder at det gjenfødte menneske får tilgang på «the mind of Christ», og Guds allvitenskap, og med det tilegner seg den samme guddommelige kapasiteten som Jesus er i besittelse av. De blir lik Kristus, og ført inn i samme overnaturlige virkelighetsdimensjon som ham. Dermed foretar Vallotton en anvendelse av sin kristologi som ligner den vi har sett i det øvrige materialet vi har undersøkt, samtidig som den også er annerledes. Jeg utdyper dette i det følgende.

Vallottons virkelighetsbilde ligner det vi har sett hos Mason og i TPH. Han skjelner mellom tre parallelle «Himler» (virkelighetsdimensjoner), den jordiske første himmel, den demoniske andre himmel, og den overnaturlige tredje himmel. Gud og Jesus eksisterer i den tredje

Himmel (svarer til overnaturlige virkelighet), mens mennesker eksisterer i den første himmel (svarer til naturlige virkelighet). Kristne, med utvidet hjernekapasitet får, ifølge Vallotton, tilgang til den tredje himmel, og med det autoritet og herredømme over overnaturlige lover, sammen med Gud og Jesus. De kan derfor tenke som Jesus og handle som ham.

Vallotton forklarer Bibelens fortellinger om undergjerninger, både i lys av dette virkelighetsbildet, og i lys av sin teori om overnaturlig intelligens. For eksempel hevder han at Peter kunne gå på vannet fordi han hadde SQ, og derfor forbindelse med den tredje Himmels overnaturlige lover. Så lenge Peter i kraft av sin SQ trodde på den overnaturlig lovmessighetsmakt, kunne han overvinne naturlovene, skriver Vallotton:

Faith caused Peter to tap into the third-heaven, superior law of the Spirit. However, brief the moment, the guy accomplished a physically impossible feat by having faith in God, which allowed him to experience the Kingdom come near him. The guy actually walked on water, demonstrating that faith is the on-ramp to experiencing a superior ecosystem manifesting over an inferior ecosystem.⁵⁴

Vallotton definerer mirakler på samme måte som Mason. Mirakler er gjennombrudd for det som er normalt i den overnaturlige virkelighet (den tredje himmel), inn i den naturlige virkelighet (den første himmel): So what we call a miracle is actually a manifestation of the superior laws of third-heaven physics (called the law of the Spirit).⁵⁵

Vallotton tenker ellers forholdet mellom overnaturlig og naturlig virkelighet i rammen av et åndskamp-paradigme. I den forbindelse hevder han at demoner som dominerer folk og kultur, hindrer

overnaturlige hendelser. Som eksempel viser han til en global bønneaksjon som Bethel Church iverksatte i 2019, for å vekke en død toåring til live. Grunnen til at døde-oppvekkelsen ikke skjedde, var negativ innflytelse fra vantro kristne og journalister, skriver Vallotton. Ved sin tvil og motargumenter hindret de døde-oppvekkelsen.⁵⁶

Ifølge Vallotton, gir trosgenererte baner i hjernen også tilgang til en kollektiv transcendent tanke-bevissthet. Denne er identisk med Jesu kosmiske intelligens. De som oppretter slike hjerne-forbindelser blir ett med Kristus, og med dette får de også tilgang til andre kristnes tanker, minner og bevissthet. Kristne med SQ kan derfor, ifølge Vallotton, kommunisere med hverandre på mentalt plan, frigjort fra kropp, tid og rom. Vallotton beskriver dette som et åndelig internett.

The fact that God is in all of us at once creates a sort of spiritual Internet by which we can both access collective intelligence and "AirDrop" spiritual gifts to one another. Let me explain it like this: What if you could connect with other people's "hard drives" and stored memories? Or if not with their memories, at least with the benefit of their positive outcomes? What if the things you gained in God over your lifetime could be transferred to other people's spiritual accounts? This is possible, and it is the apex of spiritual inheritance.⁵⁷

Vallotton innpasser sin tenkning om den åndelige intelligensen i et eskatologisk paradigme, som ligner det vi har sett i de andre skriftene vi har analysert. Samtidig finner vi også visse forskjeller. Vallotton forventer en ny eskatologisk reformasjon av kosmisk karakter, forårsaket av at overnaturlige lover får gjennomslag i den

naturlige virkelighet. Dette skal virkelig-gjøres, først foregripende, deretter definitivt, ved at den gjenfødte mennesker kanalisere den tredje Himmels lover inn i den første Himmels virkelighet.⁵⁸

Det vi så langt har hentet ut fra Vallottons bok, gir grunnlag for å skissere hans kristologi. Vallotton skjeler mellom den historiske og oppstandne Jesus. Den historiske Jesus er prototyp for de gjenfødte. I kraft av overnaturlig intelligens skal kristne bli som ham, gjøre mirakler som ham, og ved det komplette hans gjerninger på jorden. Den oppstandne Jesus eksisterer i den tredje Himmel. Han er opphav til den kosmiske guddommelig intelligensen og har makt over overnaturlige krefter. Dette får også gjenfødte mennesker del i, når de utvikler baner i hjernen som kobles til den oppstandne Jesus og den kosmiske intelligensen.

6. Oppsummering

Skriftene vi har analysert er ikke entydige. Vi har likevel fått bekreftet at de forskjellige argumentene som føres styres av en felles oppfatning og intensjon, nemlig å begrunne at ånds-utrustede troende har autoritet og makt over skapt virkelighet og derfor kan gjøre undergjerninger lik-som Jesus Kristus. Vi konkluderer likevel med at to hovedoppfatninger dominerer. Bennet, Johnson og Mason forankrer sine forskjellige oppfatninger om Jesus som prototyp for kristne i kenotisk kristologi som kombineres med lære om at Jesus og kristne utrustes med guddommelig kraft ved Åndens dåp. Wimber, Franklin og Jones begrunner den samme oppfatningen i at kristne får potensial til å gjøre undergjerninger i kraft av gjenfødselen. Vallottons teori om at kristne får tilgang til guddommelig virkelighet i kraft av «Supernatural Intelligence», er beslektet med

sistnevnte oppfatning, men samtidig også særegen.

Vi konkluderer videre med at skriftene vi har undersøkt også målbærer oppfatninger om at kristne er underordnet Gud, Ånden eller Jesus, med hensyn til det å gjøre undergjerninger. Dette motivet gjøres likevel i liten grad operativt som teologisk styrende premiss i de skriftene vi har undersøkt. Det er oppfatningen om at det troende menneske har autoritet over skapt virkelighet liksom Jesus, som styrer og dominerer de oppfatningene som utvikles.

7. Vurderinger og alternativer

At teologi om undergjerninger kan forstås med utgangspunkt i forholdet mellom det troende menneske og den oppstandne Jesus Kristus, må etter min mening forsvares, i lys av pro-nikensk teologi. En undersøkelse av hvordan dette forholdet kan forstås på denne teologiens premisser vil likevel generere korrektiver og alternativer til de oppfatninger vi nå har avdekket. For å tydeliggjøre dette allerede her, fører jeg inn et sitat fra Athanasius skrift, *The Life of Antony* (Vita Antoni). Athanasius skriver følgende om den hellige Antonys undergjerninger.

Antony, at any rate, healed not by commanding, but by prayer and speaking the name of Christ. So that it was clear to all that it was not he himself who worked, but the Lord who showed mercy by his means and healed the sufferers.⁵⁹

Sitatet gir et foreløpig inntrykk av Athanasius oppfatning om forholdet mellom Jesus Kristus og et menneske som formidlet helbredelser. Antony er i Athanasius optikk, bevisst på at han ikke har autoritet eller makt til å gjøre undergjerninger, og anser den oppstandne Jesus Kristus, som den personen som utførte

undere gjennom ham. I det følgende vil jeg påpeke det jeg anser som grunnleggende premisser for denne oppfatningen i pro-nikensk teologi. Jeg drar særlige vekslers på forskning av Paul L. Gavrilyuk,⁶⁰ Torstein T. Tollefsen⁶¹ og Ivan V. Popov.⁶² Videre på forskning av Thomas Weinandy⁶³ og Norman Russell.⁶⁴ Jeg starter med å skissere den grunnleggende oppfatning av forholdet mellom Gud og skapt virkelighet som, ifølge nyere forskning, forutsettes i pro-nikensk teologi.

7. 1. Gud og skapt virkelighet

Ved årtusenskiftet leverte Weinandy og Gavrilyuk revolusjonerende forskning til spørsmålet om hvordan patristisk teologi forklarer Guds lidelse i Jesus Kristus. Dette førte til oppgjør med det Gavrilyuk kaller «The Theory of Theology's Fall into Hellenistic Philosophy».⁶⁵ Denne forskningen har ikke bare etablert grunnlag for revisjon av rådende teologiske oppfatninger om Guds lidelse i Jesus Kristus. Først og fremst har den levert premisser til fornyet forståelse av oldkirkens gudsbilde. Dermed er det også etablert grunnlag for fornyet teologisk refleksjon om undergjæringer. La meg utdype dette.

Gavrilyuk peker på Adolf von Harnack som opphavsmann til teorien om oldkirkens «Fall into Hellenistic Philosophy».⁶⁶ Ifølge denne teorien, var den oldkirkelige tenkningen dominert av hellenistisk pregede oppfatninger om at Gud er impassible i betydning ubevegelig og upåvirkelig. Den nye patristiske forskningen viser at oldkirken tolket begrepet impassible annerledes. Gud ble ikke oppfattet som impassible i betydning apatisk eller interesseløs i forhold til skapt virkelighet, men som involverende, i kraft av sitt alltid aktive og skapende vesen. Etter min mening, gir patristisk teologi med

dette rom og ressurser for å tenke at Gud også kan gripe inn i skapt virkelighet i form av undergjæringer. I det følgende vil jeg vise til et forskningsbidrag som gir ytterligere ressurser til å etablere teologiske premisser for dette.⁶⁷

I boken *Activity and Participation in Late Antique and Early Christian Thought*, viser Torstein T. Tollefsen hvordan et utvalg patristiske teologer tenkte om Gud som vedvarende betingelse for alt som er skapt.⁶⁸ Når Tollefsen utmynner dette, viser han hvordan patristiske teologer skjelnet, prinsipielt og ontologisk, mellom Guds indretrinitariske vesen og Guds oppholdende virksomhet i forhold til skapt virkelighet *ad extra*. Ved dette tydeliggjøres patristisk forståelse av forholdet mellom Guds alltid-aktive indretrinitariske vesen og Guds virksomhet som subjekt for partisipasjon og guddommeliggjørelse. Skapt virkelighets delaktighet (partisipasjon) i Gud skjer i kraft av Guds dynamiske virksomhet overfor skapt virkelighet «*ad extra*». Guddommeliggjørelse betegner effekten av denne virksomheten. Tollefsen skriver:

But how could weak, imperfect, corruptible creatures participate in the divine being? It is considered impossible for any creature to be elevated to the level of divine being itself and partake of its essence. Therefore, participation takes place because of divine energies. These are certain powers manifested by God *ad extra*, and these powers perfect that upon which they touch. The presence of divine energy makes the creature participate in divine goodness, beauty, virtue etc.⁶⁹

Det patristiske partisipasjonsbegrepet, slik Tollefsen definerer det, gir med dette premisser for å tenke Gud som det egentlige subjekt for undergjæringer, og

mennesker som redskap eller formidler av det. Jeg vil utdype dette i det følgende, samtidig som jeg også foretar avgrensninger til karismatisk prototyp-kristologi.

7. 2. Pro-nikensk kristologi

Tollefsen presiserer at Guds aktive og udelelige vesen, ifølge patristisk teologi, utelukkende formidles indretrinitarisk, fra Faderen til Sønnen i kraft av den evige fødsel, og tilsvarende til Den Hellige Ånd. Guds virksomhet ad extra tenkes betinget av denne indretrinitariske aktiviteten. Den er Guds energier som gjennomtrenger, opprettholder og perfektionerer skapt virkelighet.⁷⁰ Med dette etableres en skjelning mellom den treenige Gud ad intra og Gud ad extra, som gir anledning til å melde et korrektiv til oppfatninger om at kristne har potensiell autoritet og makt over skapt virkelighet liksom Jesus Kristus.

Den pro-nikenske skjelningen mellom Gud ad intra og ad extra impliserer at bare de tre personene i Gud kan tenkes som selvbetingede disponenter over Guds evige og udelelige vesen. Bare den treenige Gud har derfor den formen for makt over skapt virkelighet som innbefattes i begrepet partisipasjon. Bare Gud kan tenkes som subjekt for det som skjer med skapt virkelighet fordi den partisiperer i Gud. Dette gir grunnlag for å avvise den karismatiske prototyp-kristologiens oppfatninger om at mennesker har autoritet til å forandre eller bevege skapt virkelighet i kraft av tro, befalinger eller tankevirkosomhet. Mennesker har selvsagt makt og mulighet til å endre skapt virkelighet ved skapt virkelighet, men ingen autoritet eller makt over skapt virkelighet i kraft av å være i en tenkt posisjon utenfor skapt virkelighet. I rammen av det pro-nikenske begrepet om partisipasjon, må mennesker, troende eller ikke troende, derfor

tenkes som betinget av Gud i alt hva de er og gjør.

Dette er avgjørende også for forståelsen av forskjellen mellom Kristus og mennesker som undergjørere, og dermed også for teologi om undergjæringer. Pro-nikensk kristologi forankrer sin lære om Jesu guddommelighet i den evige fødsel, og dermed i Guds indretrinitariske virkelighet. Det forutsettes at Guds Sønn er i den indretrinitariske fødselsrelasjon, også som den inkarnerte. Inkarnasjonen innebærer derfor ikke at den guddommelige naturen settes ut av spill, eller deaktiveres, eller at Jesus i løpe av sitt liv som menneske har behov for å få tilgang til guddommelig autoritet og myndighet på ny. Ifølge pro-nikensk kristologi, besitter Jesus Kristus guddommeligheten også som den inkarnerte. Hans menneskelige natur tenkes gjennomtrengt av denne, og derfor også som guddommeliggjort. Vi kommer tilbake til betydningen av sistnevnte poeng nedenfor. Her nevnes først at den oppstandne Jesus også tenkes som det Gud-menneskelige subjekt for menneskets partisipasjon i Gud. I det følgende skal vi utdype hvordan dette gir grunnlag for teologi om undergjæringer som kan skje ved mennesker.

7. 3. Kristologi, partisipasjon og guddommeliggjørelse

I en oversiktsartikkel fra 2009 redegjør Gavrilyuk for patristisk forskning på guddommeliggjørelse.⁷¹ Han påpeker at bildet er sammensatt, at det rommer mange tolkninger, og at det for tiden er interesse for dette temaet som ressurs for systematisk teologisk refleksjon.⁷² Av særlig interesse her, er at han påpeker bred konsensus om at det såkalte «Exchange formula», «God became human so that humans could become god», etablerer teologisk struktur og helhet i patristisk teologi, og

dermed også må legges til grunn for forståelse av patristiske oppfatninger om hva guddommeliggjørelse innebærer. Gavriilyuk presiserer at kirkefedrenes anvendelse av Exchange formulæret ikke er entydige. Og – han påpeker at Athanasius, i rammen av den arianske striden, foretar en antropologisk, individuell anvendelse av det:

It should be noted that the meaning of the exchange formula, whatever its rhetorical merits, is far from being self-evident. In the context of the Arian controversy, the exchange formula was intended to express a belief that in the incarnation the Son of God, remaining fully God, assumed human nature; consequently, this divine act has enabled humans, remaining created beings, to become like God by grace.⁷³

Norman Russell målbærer en lignende oppfatning, i det han forklarer hovedpunktene i Athanasius lære om guddommeliggjørelse. Først blir Jesu menneskelige natur guddommeliggjort ved inkarnasjonen. Siden Jesu menneskelige natur representerer hele menneskeheten, etablerer inkarnasjonen dermed muligheten for at enkelt-mennesker kan guddommeliggjøres. Forutsetningen for at det kan skje, er at de føres inn i personlig forhold til den oppstandne Jesus Kristus ved dåpen.

The representative humanity assumed by Christ at the Incarnation was deified by the Word and exalted through the Passion. This is the cornerstone of Athanasius' narrative of salvation. The next step is how as individual believers we can share in Christ's exalted humanity. The answer is by becoming sons and daughters of God through baptism, so that with the Son of God dwelling within us we can participate in the movement begun by him towards the pole of divine transcendence. That is why for

Athanasius the adoption effected by baptism is equivalent to deification. It brings about the renewal of our human nature through participation in the divine nature.⁷⁴

Med tanke på vår tematikk er den personlige anvendelsen av begrepet guddommeliggjørelse, som Gavriilyuk og Russell påpeker hos Athanasius, interessant. Det gir rom for en anvendelse av konseptet partisipasjon og guddommeliggjørelse inn mot enkeltpersoner. Etter min mening gir det med dette også rom for at undergjæringer som kan skje ved mennesker kan gis teologisk forklaring. Med tanke på dette, vil vi i det følgende først utdype Athanasius forståelse av Jesus Kristus som undergjører og som subjekt også for undergjæringer som kan skje ved mennesker. Deretter presenteres en tentativ skisse av hvordan enkelt-mennesker kan tenkes instrumentelt som formidlere av undergjæringer.

En betydelig ressurs med tanke på ytterligere forståelse av Jesus som det guddommelige subjektet for undergjæringer, er Ivan V. Popovs artikkel «The Idea of Deification in the Early Eastern Church» (først publisert på russisk i 1909, og oversatt til engelsk ved Borisk Jakin og publisert i 2011).⁷⁵ Her beskriver Popov først den oldkirkelige oppfatning om Jesu to naturer, med henblikk på å forklare hans jordiske undergjæringer. Jesus gjorde underne i kraft av sitt guddommelige vesen. Hans menneskelige natur tenkes som instrument for underne. Den oppfatning som lå til grunn for dette i Athanasius teologi var, ifølge Popov, at Jesu menneskelige natur ikke har makt eller potensial i seg selv til å gjøre undergjæringer: «The human being does not have power over demons; he cannot heal sicknesses or work miracles. God, in the person of the Redeemer, using his body as

the instrument, expelled demons, raised the dead, and walked on the waters».⁷⁶ Dernest skriver Popov, at Athanasius oppfatning også var, at Jesu menneskelige natur ble guddommeliggjort slik at han etter oppstandelsen kunne være subjekt for undergjerninger også ved sin menneskelige natur: «and now this humanity itself, and not just in the capacity of an instrument, becomes life-giving and acquires the ability to work miracles».⁷⁷

Med dette reflekteres en oppfatning av forholdet mellom guddommelig og menneskelig natur i den oppstandne Jesu person som kan legges til grunn for forståelse av forholdet mellom den oppstandne Jesus og en undergjerning som kan skje ved et troende menneske som partisiperer med Gud, i kraft av å ha blitt forenet med den oppstande Jesus ved dåpen. Liksom det forutsettes et instrumentelt forhold mellom guddommelighet og menneskelighet når det gjelder Jesu undergjerninger, forutsettes også et instrumentelt forhold mellom den oppstandne Jesus og den troende personen som et under kan skje ved. Med referanse til Kyrill skriver Popov at det troende menneske i kraft av forholdet til Kristus, gjennomtrenges av Gud ved Den Hellige Ånd, uten å opphøre å være skapt person, og en annen person, enn Jesus Kristus. Hva dette ifølge Popov i detaljer innebærer, kan ikke utdypes her. Vi begrenser oss til kort å utdype hvordan forholdet mellom den oppstande Jesus og et guddommeliggjort menneske med dette kan forstås, med henblikk på undergjerninger som skjer ved enkelt-mennesker.⁷⁸

I en artikkel fra 2022, leverer Gavriilyuk forskning som gir hjelp også med tanke på dette.⁷⁹ Han gjør oppmerksom på at Popov nettopp var opptatt av sammenhengen mellom Athanasius tenkning om guddommeliggjørelse og undergjerninger. I den forbindelse viser han til

Popovs vurdering av Athanasius biografi om den hellige Antony. Ifølge Gavriilyuk, mente Popov at Athanasius forklarer undere som skjedde ved Antony, i rammen av sin lære om guddommeliggjørelse. Fortellingen er i så måte en konkretisering av hva guddommeliggjørelse av et enkelt menneske kan innebære.

... Popov was very interested in investigating Athanasius's presentation of the implications of deification in the life of particular believer. How is the Christological deification of humanity as a whole reflected in the lives of concrete saints, such as de desert ascetics? In the *Life of St Antony*, Athanasius depicts a holy man as possessing the charismatic gifts of miracle-working, (...) According to Popov, the main theological function of Antony's *vita* was to provide a "vivid illustration" of Athanasius's otherwise "abstract" account of deification. By showing how various elements of Athanasius's theology converged on deification, Popov demonstrated the structural indispensability of the concept.⁸⁰

Ifølge Gavriilyuk, tenkte altså Popov, at Athanasius's *Life of Antony* eksemplifiserer hva guddommeliggjørelse kan føre til i et enkelt-menneskes liv. Sitatet vi førte inn fra dette skriftet ovenfor, bekrefter at Athanasius selv anså Jesus Kristus som det egentlige subjektet for undergjerninger som skjer ved et menneske. Gavriilyuk beskriver Popovs oppfatning om dette slik: «The Logos, who is both the Creator and the Redeemer, could not be anything other than God, for only God can create out of nothing and only God can deify».⁸¹

Begrunnelsen for at Logos er Gud er altså, ifølge sitatet ovenfor, at han kan skape av intet, og at han derfor guddommeliggjør mennesket. Derfor må også Logos tenkes som subjekt for undergjer-

ninger som kan skje ved mennesker. Avslutningsvis må et par presiseringer føyes til dette. Ifølge pro-nikensk kristologi, er guddommelig og menneskelig natur forenet i Jesu person, i den hypostatisk unionen. Jesu undergjerninger skjedde derfor i kraft av at han er subjekt både for guddommelig og menneskelig natur i egen person.⁸² I forhold til Antony, virker den oppstande Jesus underet i kraft av partisipasjon. Det vil si, som følge av at Jesus handler ved Antony, i kraft av denne personens relasjon til ham. Det forutsettes med andre ord et personrelatert og instrumentelt forhold mellom Jesu guddommelige person og Antonys person, når underet forklares. Denne relasjonen kan deriveres av den pro-nikenske grunnoppfatningen av forholdet mellom Gud og skapt virkelighet, og kan anses som grunnleggende for forståelsen av forholdet mellom den oppstandne Jesus Kristus som subjekt for undergjerninger, og det troende menneske som en undergjerning kan skje ved.

Med dette er det skissert premisser for teologi om undergjerninger som i vesentlige henseender er annerledes enn de vi har avdekket i de skriftene vi viser til i første del av denne artikkelen. Pro-nikensk teologi forutsettes ikke funksjonell likhet mellom Jesus og mennesker som undergjørere, men et instrumentelt forhold mellom Jesus og dem.

8. Konklusjon

Innledningsvis reiste vi spørsmål om hvordan anvendelse av ideer om kvantefysikk og nevrovitenskap har påvirket nyere karismatisk prototyp-kristologi. Undersøkelsen viser at det har ført til at en etablert oppfatning om Jesus som prototyp for kristne videreføres og bekreftes. I korthet går denne oppfatningen ut på at kristne kan gjøre undergjerninger som

Jesus, fordi de har eller får, autoritet og makt over skapt virkelighet som ham. Vi konstaterer at argumentasjon som utvikles for denne oppfatningen ikke er entydig. På den ene side begrunnes den i kenotisk kristologi, kombinert med lære om Åndens dåp. På den andre side i forskjellige oppfatninger om at kristne får autoriteten i og med gjenfødselen. Den innledende skissen viser at denne oppfatningen neppe var etablert hos Dennis Bennet og i den tidlige karismatiske bevegelse (2. 1). Vi påpekte konseptet først hos Wimber (2. 2). Deretter førte vi inn Bill Johnson og Randy Clark som representative eksempler på hvordan det er videreført i den karismatiske bevegelse frem til vår tid (2. 3).

Avslutningsvis vurderte jeg den karismatiske prototyp kristologien i lys av pro-nikensk patristisk teologi. Hensikten var, på den ene side å anvende denne teologien som korrektiv til den karismatiske prototyp kristologien som er avdekket i artikkelens hoveddel. På den andre side å anvende den som ressurs for å skissere alternative premisser for teologi om undergjerninger. Vi konkluderer med at oppfatningen om at kristne potensielt har autoritet og makt til å gjøre undergjerninger som Jesus Kristus, er i konflikt særlig med pro-nikensk treenighetslære og kristologi.

Pro-nikensk teologi om partisipasjon og guddommeliggjørelse forutsetter at den treenige Gud, ved oppstandne Jesus Kristus, er det egentlige subjekt for undergjerninger som kan skje ved mennesker. Vi har sett at denne oppfatningen bekreftes i Athanasius *Vita Antoni*. Antony presenteres her som en person som anser seg selv for kun å være et redskap for undergjerninger som den oppstandne Jesus Kristus gjør gjennom ham. Denne grunnoppfatningen av forholdet mellom

den oppstandne Jesus Kristus og det troende menneske påpekes avslutningsvis som alternativt utgangspunkt for teologi om undergjæringer.

Noter

- ¹ Phil Mason, *Quantum Glory. The Science Of Heaven Invading Earth*, (U.S.A: New Earth Tribe Publications, Kindle edition, 2010), 25 – 27.
- ² Brad Christerson og Richard Flory, *The Rise of Network Christianity. How Independent Leaders are Changing The Religious Landscape, Global Pentecost Charismat Christianity*, (Oxford: University Press, 2016). Douglas Geivett og Holly Pivec, *A New Apostolic Reformation? A Biblical Responce to a Worldwide Movement* (Bellingham: Lexham Press, Kindle edition, 2014), 18, 41.
- ³ Til en lignende anvendelse av patristisk teologi: Zaharia-Sebastian Mateiescu: «The intepretation of Miracles in The Thought of Saint Maximus The Confessor», i Ed: Irina Vainovski-Mihai, *New Europe College tefan Odobleja Program Yearbook 2011-2012*, (Bucharest Romania, 2012), 199 – 226.
- ⁴ Mason 2010.
- ⁵ Judy Franklin og Ellyn Davis (red), *The Physics of Heaven, Exploring Gods Mysteriesof Sound, Light, Energy,Vibration and Quantum Physics*, (Shippensburg: Destiny Image, Kindle Edition, 2012).
- ⁶ Kris Vallotton, *Spiritual Intelligence. The Art of Thinking like God*, (Bloomington Minnesota: Chosen Books, Kindle edition, 2020).
- ⁷ John Weaver, *The New Apostolic Reformation History of a Modern Charismatic Movement*, (Jefferson, North Carolina: McFarland & Company Publishers, Kindle edition, 2016).
- ⁸ R. Douglas Geivett og Holly Pivec, *A New Apostolic Reformation? A Biblical Responce to a Worldwide Movement*, (Bellingham: Lexham Press, Kindle edition, 2014).
- ⁹ Brad Christerson og Richard Flory, *The Rise of Network Christianity: How Independent Leaders are Changing The Religious Landscape*, (New York: Oxford University Press, Kindle edition, 2017).
- ¹⁰ Mikael Stenhammer: *The Worldview of the Word of Faith Movement*, (Bloomsbury: T&T Clark Systematic Pentecostal and Charismatic Theology, 2021).
- ¹¹ John Weaver, *The New Apostolic Reformation History of a Modern Charismatic Movement*, (Jefferson, North Carolina: McFarland & Company Publishers, Kindle edition, 2016), Loc 737.
- ¹² Richard Riss, *The Latter Rain Movement of 1948 and the Mid-twentieth Century Evangelical Awakening*. (Ontario: Honeycomb Visual Productions, 1987), 53 - 64.
- ¹³ Franklin Hall, *Atomic Power with God, Thru Fasting and Prayer*, (Augusta: Mockingbird Press, Kindle edition, 2002), 28 - 29.
- ¹⁴ George H. Warnock, *The Feast Of Tabernacles: A Type Of The Glorious Church*, (U. S. A: ID-DESIGN Media, Kindle Edition,1951), 134f.
- ¹⁵ Richard Riss, «The New Order of the Latter Rain», i: Assemblies of God Heritage, vol 7 no. 3, 1987, 17. Vinson Synan, *The Holiness-Pentecostal Tradition: Charismatic Movements in the Twentieth Century*, (Grand Rapids, Michigan: Eerdmans, 1997), 213, 227f.
- ¹⁶ Dennis og Rita Bennett, *The Holy Spirit and You*. (USA: Bridge-Logos Publishers, Kindle Edition, 2011), Loc 356.
- ¹⁷ Bennett 2011, Loc 356.
- ¹⁸ Bennett 2011, Loc 346, 1227.
- ¹⁹ Connie Dawson, *John Wimber: His Life and Ministry*, (Linkoln NE: The Wimber Project, 2020), 20-21.
- ²⁰ Kevin Springer, John Wimber, *Power Evangelism*. (California: Regal Ventura, 2009), 87.
- ²¹ Derek Morphew og Øivind Nerheim, *John Wimber's Teaching on the Gift and Gifts of the Holy Spirit*, (South Africa: Wineyard International Publishing, Kindle Edition 2020), 66.
- ²² Bill Johnson, *Face to Face With God: Get Ready for a Life-Changing Encounter with God*, (Lake Mary, Florida, Charisma House, Kindle Edition, 2015), 111.
- ²³ Johnson 2015, 94.
- ²⁴ Bill Johnson, *When Heaven Invades Earth: Expanded Edition: A Practical Guide to a Life of Miracles*, (Shippensburg: Destiny Image, 2013), 87f. Se også 79 – 81.
- ²⁵ Johnson 2013, 151. Johnson 2015, 94.
- ²⁶ Bill Johnson og Randy Clark, *The Essential Guide to Healing. Equipping All Christians to Pray for The Sick*, (Bloomington, Minnesota: Baker Publishing Group, 2011, Kindle edition), 42, 197, 222.
- ²⁷ Johnson og Clark 2011, 147. 221.
- ²⁸ Mason 2010, 42. Gary Zukav: *The Dancing Wu Li Masters. An Overview of the New Physics*, (London: Rider/Hutchinson, 1979).
- ²⁹ Se forord av Bill Johnson og Rolland Baker, Mason 2010, 17f, 19f. 21f.
- ³⁰ Mason 2010, 233 ff, 298.
- ³¹ Mason 2010, 278.

- 32 Mason 2010, 233.
 33 Mason 2010, 245.
 34 Mason 2010, 295.
 35 Mason 2010, 266.
 36 Mason 2010, 287.
 37 Mason 2010, 344.
 38 Mason 2010, 351f.
 39 Mason 2010, 344.
 40 Mason 2010, 108.
 41 Phil Mason, *The Glory of God and Supernatural Transformation: Spiritual Dynamics of the Heart Revolution*, (U. S. A: Quantum Ministries Publications 2017), 52-53.
 42 Mason 2017, 52-53.
 43 Franklin og Davis 2012, 24.
 44 Franklin og Davis 2012, 5- 6.
 45 Franklin og Davis 2012, 7.
 46 Franklin og Davis 2012, 6 – 7.
 47 Franklin og Davis 2012, 7.
 48 Franklin og Davis 2012, 2.
 49 Franklin og Davis 2012, 23.
 50 Franklin og Davis 2012, 25 – 26.
 51 Wouter J. Hanegraaff: *New Age Religion. Esoterism in the Mirror of Secular Thought*, (New York: State University of New York Press 1998), 331ff.
 52 Elynn Davis: «Extracting the Precious From the Worthless», i: Franklin og Davis 2012, 15ff.
 53 Vallotton 2020, 22-23.
 54 Vallotton 2020, 134.
 55 Vallotton 2020, 129.
 56 Vallotton 2020, 133f, 136.
 57 Vallotton 2020, 187.
 58 Vallotton 2020, 195 – 196.
 59 Athanasius, *Life of Antony (Vita Antoni)* i: Ed: Schaff & H. Wace. *Nicene and Post-Nicene: Fathers of The Christian Church, Second Series, Vol IV: St Athanasius: Select Works and Letters*, (Grand Rapids: T&T Clark/Eerdmans, 1890 – 1993), 624.
 60 Paul L. Gavrilyuk, *The Suffering of The Impassible God. The Dialectics of Patristic Thought*, (New York: Oxford University Press, 2004).
 61 Torstein T. Tollefsen, *Activity and Participation in Late Antique and Early Christian Thought*, (New York: Oxford University Press, 2012).
 62 Ivan V. Popov, "The Idea of Deification in the Early Eastern Church" i: Vladimir Kharlamov, Ed., *Theosis: Deification in Christian Theology*, (Eugene OR: Pickwick Publications 2011), 42 - 82.
 63 Thomas O.F.M. Weinandy, *Does God Suffer?* (Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press 2000).
 64 Norman Russell, *Fellow Workers with God: Orthodox Thinking on Theosis*. (New York: Saint Vladimir's Seminary Press, 2009).
 65 Gavrilyuk 2004, 15, 21.
 66 Gavrilyuk 2004, 3. A. Harnack, *What is Christianity?* (Philadelphia, Fortress, 1986), 207, 211 -12.
 67 Weinandy 2000, 26, 38, 83ff. Gavrilyuk 2004, 15 -16.
 68 Tollfesen 2012, 5, 47.
 69 Tollefsen 2012, 2.
 70 Tollefsen 2012, 83, 189.
 71 Paul L. Gavrilyuk, «The retrieval of Deification: How a once despised archaism became an ecumenical desideratum», *Modern Theology* 25:4 (US, Blackwell Publishing, October 2009), 647.
 72 Gavrilyuk 2009, 656 – 657.
 73 Gavrilyuk 2009, 651.
 74 Russell 2009, 30.
 75 Gavrilyuk 2009, 100f, 110.
 76 Popov 2011, 49.
 77 Popov 2011, 50.
 78 Popov 2011, 50.

⁷⁹ Paul L. Gavrilyuk, «How Deification was rediscovered in Modern Orthodox Theology: The contribution of Ivan Popov», *Modern Theology* 38: 1, (US, John Wiley & sons Ltd, January 2022), 100 – 127.

⁸⁰ Gavrilyuk 2022, 112.

⁸¹ Gavrilyuk 2022, 111.